

## Viinitarhan kelvottomat vuokraajat

Timo Eskola, STI

1. Tultuaan Jerusalemiin ja pidettyään mielenosoituksen temppelissä Jeesus esitti kärjekkään vertauksen viinitarhasta. Ottaen lähtökohdaksi Jesajan viidennen luvun kuvauksen Israelista Herran viinitarhana hän terävöitti eskatologisen tuomionjulistuksensa äärimmilleen. Puheellaan kelvottomista vuokraviljelijöistä hän kertasi sitä historiaa, joka oli ajanut kansan pakkosiirtolaisuuteen (ns. eksiilin retoriikka). Jumala oli pystyttänyt viinitarhan Israeliin, mutta sen hoitajat olivat nousseet jatkuvasti valtiastaan vastaan. Jumalan sanomaa tuoneet palvelijat Israel oli tuhonnut (Mark. 12:3-5, pieksivät, häpäisivät, tappoivat). Lopulta omistaja lähettää poikansa, mutta tämä jakaa palvelijoiden kohtalon. Poikakin surmataa, jotta tarha olisi lopullisesti kelvottomien vuokraajien käsissä. Matteuksella poika raahataan ensin ulos viinitarhasta ja surmataa sen jälkeen. Näin viinitarha muuttuu Jerusalemiiksi, jonka ulkopuolelle Jeesus aikanaan viedään surmattavaksi. Markusen näkökulma laajempi. Poika tapetaan ja heitetään ulos viinitarhasta. Näin Jumalan Poika heitetään ulos juutalaisuudesta ja koko vuokraviljelijöiden perinteestä (12:8).

2. Mitä viinitarhan omistaja tekee seuraavaksi? Markus seurailee Jesajan kirjan pohjatekstin muotoa, jossa Jumala itse puhuu: “Nyt kerron teille, mitä teen viinitarhalleni. Minä revin aidan sen ympäriltä, ja se jää eläinten laitumeksi, minä hajotan sen muurin, ja se jää kaikkien tallattavaksi” (Jes. 5:5). Jumalan tuomiot kohdistuvat viinitarhaan, temppeli häpäistään ja kansa viedään Baabelin vankeuteen. Jeesuksen vertauksessa Jesajan tekstistä tulee esikuva eskatologiselle tuomiolle: “Hän tulee ja ottaa nuo viljelijät hengiltä ja antaa viinitarhansa toisille” (Mark. 12:9).

Käännökset: Markus ei puhu vain viljelijöiden surmaamisesta. Sen tilalla on täydellistä tuhoamista tarkoittava sana (*apollymi*): “Hän tulee ja tuhoaa viinitarhurit” (1938 käännös). Omistaja ei ainoastaan rankaise viljelijöitä palvelijoiden ja pojan tappamisesta. Jeesuksen julistuksen mukaan Jumala tuhoaa papiston sekä kansan johtajat ja antaa todellisen Israelin “toisille”, uudelle kansalle, uusille viljelijöille. Kyse on koko temppelin ja vanhan hallinnon tuhosta.

3. Vertauksen päätavoite: pojan hylkääminen. Hänen syrjyttämisenä, isän paikalletulo ja ylivertaisen vallan osoittaminen, viljelijöiden tuho ja viinitarhan antaminen vieraille viljelijöille kertovat siitä, miten Jumala osoittaa valtansa Israelin kohdalla. Tästä Psalmi 118: “Kivi, jonka rakentajat hylkäsivät, on nyt kulmakivi. Herralta se on tullut, ja se on ihmeellinen meidän silmissämme”. Rakentajat, kansan hengelliset ja maalliset johtajat, hylkäävät kiven (*äbän*), Targum: poika (*ben*). Juutalaisessa teologiassa Psalmin 118 katsottiin puhuvan hyljeksitystä Daavidin pojasta.

4. Matt. ja Luuk. tarjoavat yhdistelmäsitaatin, jossa Psalmi 118 on linkitetty yhteen Jesajan tuhoprofetian kanssa. Jesajan profetiassa Jumalasta tulee Israelille este: “Hänestä on tuleva solmu ja este, kompastuskivi, kallionlohkare Israelin kahden kuningasuoneen tielle, Jerusalemin asukkaille loukku ja ansa. Monet heistä kompastuvat, syöksyvät nurin niskoin, loukkaantuvat, tarttuvat ansaan, jäävät kiinni.” (Jes. 8:14-15). Vrt. Danielin “kivi”, joka murskaa loisteliaan kullasta ja hopeasta tehdyn patsaan (mahdollisesti Israelin), (Dan. 2:34). Kohtia yhdistää ajatus kivistä (*lithos*), tai tarkemmin pojasta, joka murskaa temppelin ja sitä hallitsevan Suuren neuvoston johdolla elävän Israelin. “Joka tähän kiveen kaatuu, se ruhjoutuu, ja jonka päälle tämä kivi kaatuu, sen se murskaa.” (Matt. 21:44; Luuk. 20:18). Kivi-aiheen teologinen tulkinta: kun Daavidin poika monien juutalaisten ryhmien mukaan, kuten Salomon psalmien tai Qumranin, tuhoaa Israelin viholliset ja ajaa roomalaiset ulos maasta, yhdistelmäsitaatissa kohde on toinen. Sekä Psalmin 118 että Jesajan – ja tavallaan myös Danielin – kohdan mukaan uusi Daavid kukistaa nimenomaan langenneen Israelin. Hän hajottaa temppelin ja tuhoaa kansan johtajat. Jumala nousee temppeliä vastaan ja tuhoaa sen edustajat. Tilalle tulee uuden Daavidin, hylätyn kiven, rauhanvaltakunta.

5. Psalmi 118 antaa lopulta Daavidin pojalle eskatologisen Messiaan aseman. Hylätty “loukkauskivi”, torjuttu poika, asetetaan “kulmakiveksi”. Jeesus on uuden temppelin kulmakivi (*kefalee goonias*), oikeastaan lakikivi (*rosh pinna*), jonka varassa rakennus pysyy koossa. Jumala on lähettänyt Poikansa, jonka langennut Israel kuitenkin torjuu. Tämä ajautuu konfliktiin kansan hengellisten johtajien kanssa. Poika kokee profeettojen kohtalon, hän kuolee marttyyrina ja hänet heitetään vertauskuvallisesti ulos viinitarhasta. Näin Jeesuksen eskatologia huipentuu: Jumalan Poika saa lopulta kunnia-aseman temppelin päänä.